

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
імені адмірала Макарова

ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

(повна назва підрозділу)

КАФЕДРА ПЕРЕКЛАДУ

(повна назва кафедри)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з науково-педагогічної роботи

Сергій СЛОБОДЯН

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Program of the Discipline

ЗАГАЛЬНЕ МОВОЗНАВСТВО

GENERAL LINGUISTICS

рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський)

тип дисципліни _____ нормативна (обов'язкова)

мова викладання _____ українська

Робоча програма навчальної дисципліни «Загальне мовознавство» є одним зі складників комплексної підготовки фахівців галузі знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки, спеціальності В 11 Філологія, спеціалізації В 11.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська, ОП «Юридичний переклад».

«__» _____ 2025 р. 13 с.

Розробник: *Гогоренко Олена Володимирівна, доктор філологічних наук, доцент, в.о. декана філологічного факультету*

Проект робочої програми навчальної дисципліни «ЗАГАЛЬНЕ МОВОЗНАВСТВО» розглянуто на засіданні кафедри перекладу
Протокол № 5 від «30» травня 2025 р.

В.о. завідувача кафедри

Анжеліка СОЛОДКА

Проект робочої програми навчальної дисципліни «ЗАГАЛЬНЕ МОВОЗНАВСТВО» розглянуто Науково-методичною радою філологічного факультету
Протокол № 6 від «11» червня 2025 р.

Голова

Лілія РУСКУЛІС

Проект робочої програми навчальної дисципліни «ЗАГАЛЬНЕ МОВОЗНАВСТВО» погоджено з навчальним відділом

Начальник відділу

Андрій ЛАБАРТКАВА

Робоча програма навчальної дисципліни «ЗАГАЛЬНЕ МОВОЗНАВСТВО» затверджено Навчально-методичною радою НУК
Протокол № 6 від «25» червня 2025 р.

Голова НМР НУК

Сергій СЛОБОДЯН

© НУК, 2025

© Гогоренко О. В., 2025

ЗМІСТ

<i>Вступ</i>	
<i>1. Опис навчальної дисципліни</i>	
<i>2. Мета вивчення навчальної дисципліни</i>	
<i>3. Передумови для вивчення дисципліни</i>	
<i>4. Очікувані результати навчання</i>	
<i>5. Програма навчальної дисципліни</i>	
<i>6. Засоби діагностики результатів навчання та методів їхнього демонстрування</i>	
<i>7. Форми поточного та підсумкового контролю</i>	
<i>8. Критерії оцінювання результатів навчання</i>	
<i>9. Інструменти, обладнання, програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна</i>	
<i>10. Рекомендовані джерела інформації</i>	

ВСТУП

Анотація

Навчальна дисципліна «ЗАГАЛЬНЕ МОВОЗНАВСТВО» скерована на формування в здобувачів уявлення про історію становлення мовознавства як науки, її проблематику та перспективи розвитку, а також передбачає огляд основних розділів науки про мову.

Змістові блоки навчальної дисципліни прислужатся студентам-філологам, які планують передусім осягнути феномен мови та в подальшому займатися її різноаспектними студіюваннями.

Ключові слова: мовознавство, мова, фонетика, фонологія, графіка, лексикологія, фразеологія, синтаксис, морфологія, мовна типологія.

Abstract

The academic discipline "GENERAL LINGUISTICS" is aimed at forming in applicants an idea of the history of the formation of linguistics as a science, its problems and prospects for development, and also provides an overview of the main sections of the science of language.

The content blocks of the academic discipline will be useful for philology students who plan, first of all, to comprehend the phenomenon of language and subsequently engage in its various aspects of study.

Key words: linguistics, language, phonetics, phonology, graphics, lexicology, phraseology, syntax, morphology, language typology.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність (освітня програма), освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <i>В Культура, мистецтво та гуманітарні науки</i>	<i>Нормативна (Обов’язкова)</i>	
Модулів – 1		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 1		1-й	
Електронна адреса РПНД на сайті Університету	Спеціальність: <i>В 11 Філологія</i> Спеціалізації: <i>В 11.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська</i> Освітні програми <i>«Юридичний переклад»</i>	Семестр	
Індивідуальне науково-дослідне завдання		1-й	
		Лекцій	
		15 год.	
Загальна кількість годин – 90		Практичні, семінарські	
		15 год.	
		Лабораторні	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2; самостійної роботи студента – 3	Освітній рівень: перший (бакалаврський)	Самостійна робота	
		60 год.	
		Індивідуальні завдання:	
		Вид контролю: залік	
		Форма контролю: комбінована	

2. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Загальне мовознавство» є формування у здобувачів освіти відповідно до освітньо-професійної програми таких компетентностей, а саме

А) інтегральної:

ІК 01. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі філології (лінгвістики, перекладу) в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій та методів філологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Б) загальних:

ЗК 06. Здатність до пошуку, опрацювання й аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 13. Здатність проведення досліджень на належному рівні.

В) фахових:

ФК 01. Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ.

ФК 02. Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.

ФК 03. Здатність використовувати в професійній діяльності знання з теорії та історії мов, що вивчаються.

3. Передумови для вивчення дисципліни

Передумов для вивчення дисципліни немає, проте знання шкільної програми з курсу «Українська мова» можуть бути певними підвалинами для вивчення цієї дисципліни (розділи «Фонетика», «Морфеміка», «Словотвір», «Морфологія», «Синтаксис»), а також із курсу «Англійська мова» (аналогійні розділи).

4. Очікувані результати навчання

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів таких результатів навчання:

ПРН 07. Розуміти основні проблеми філології та підходи до їх розв'язання із застосуванням доцільних методів та інноваційних підходів.

ПРН 09. Характеризувати соціальні різновиди мов, що вивчаються, описувати соціолінгвальну ситуацію.

ПРН 12. Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.

ПРН 16. Знати і розуміти основні поняття, теорії і концепції обраної філологічної спеціалізації, уміти застосовувати їх у професійній діяльності.

5. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ МОВОЗНАВСТВА

Змістовий модуль 1. МОВОЗНАВСТВО ЯК НАУКА: КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ

Тема 1. МОВОЗНАВСТВО: ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ НАУКИ

1. Предмет та основні розділи мовознавства
2. Місце мовознавства в системі наук.
3. Методи проведення лінгвістичних досліджень.
4. Історія лінгвістичних досліджень.

Література [2]; [8].

Тема 2. ПРИРОДА ТА СУТНІСТЬ МОВИ

1. Теорії походження мови.
2. Мова як знакова система.
3. Мовні та немовні засоби комунікації.
4. Мова як соціальне явище.
5. Мова, мовлення, мислення.
6. Функції мови.

Література [4]; [7].

Тема 3. ПИСЬМО

1. Значення писемного виду мовлення в історії людства. Основні етапи історії письма:
 - предметне письмо;
 - піктографічне письмо;
 - ідеографічне письмо;
 - звукове письмо.
2. Графіка та алфавіти. Транскрипція і транслітерація.
3. Орфографія та її принципи.

Література [3] стор. 14–38, 49–65, 88–94, 116–129, 145–162; [9].

Тема 4. ФОНЕТИКА ТА ФОНОЛОГІЯ

1. Фонетика як розділ мовознавства. Завдання фонетики. Зв'язок фонетики із фонологією.
2. Звук. Аспекти дослідження звуків.
3. Класифікація голосних звуків української мови.
4. Класифікації приголосних звуків української мови.
5. Фонема, її функції та ознаки.
6. Інтонація та наголос. Види наголосів.
7. Будова мовленнєвого апарату людини.

Література [5] стор. 14–38, 49–65, 88–94, 116–129, 145–162.

Тема 5. ЛЕКСИКА І ФРАЗЕОЛОГІЯ

1. Лексикологія та її розділи.
2. Лексико-семантичні категорії.
3. Лексико-семантична система мови.
4. Історичні зміни в лексичній системі мови: причини та наслідки.
5. Фразеологія та фразеологізми.
6. Лексикографія, типи словників.

Література [6] стор. 14–38, 49–65, 88–94, 116–129, 145–162.

Тема 6. ГРАМАТИКА

1. Граматика та її основні розділи.
2. Граматичне значення, граматичні категорії та способи їхнього вираження.
3. Морфема і словоформа.
4. Частини мови.
5. Словосполучення і речення.

Література [2]; [7].

Тема 7. МОВНА ТИПОЛОГІЯ

1. Типологічна класифікація мов.
2. Морфологічна класифікація мов.

Література [1] стор. 14–38, 49–65, 88–94.

Тематичний план навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					Заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		лек	пр	лаб	с.р.		лек	пр	лаб	с.р.
1	2	3	4	5	7	8	9	10	11	12
Модуль 1.										
ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ МОВОЗНАВСТВА										
Змістовий модуль 1.										
МОВОЗНАВСТВО ЯК НАУКА: КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ										
Тема 1. МОВОЗНАВСТВО: ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ НАУКИ	10	2	2	0	6					
Тема 2. ПРИРОДА ТА СУТНІСТЬ МОВИ	12	2	2	0	8					
Тема 3. ПИСЬМО	12	2	2	0	8					
Тема 4. ФОНЕТИКА ТА ФОНОЛОГІЯ	14	2	2	0	10					
Тема 5. ЛЕКСИКА І ФРАЗЕОЛОГІЯ	16	2	2	0	12					
Тема 6. ГРАМАТИКА	16	3	3	0	10					
Тема 7. МОВНА ТИПОЛОГІЯ	12	2	2	0	8					
<i>Разом за змістовим модулем I</i>	90	15	15	–	60					
<i>Усього годин</i>	90	15	15	–	60					

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	МОВОЗНАВСТВО: ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ НАУКИ	2	0
2	ПРИРОДА ТА СУТНІСТЬ МОВИ	2	0
3	ПИСЬМО	2	0
4	ФОНЕТИКА ТА ФОНОЛОГІЯ	2	0
5	ЛЕКСИКА І ФРАЗЕОЛОГІЯ	2	0
6	ГРАМАТИКА	3	0
7	МОВНА ТИПОЛОГІЯ	2	0
	<i>Разом</i>	15	0

Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для студентів денної форми навчання:

- підготовка усних відповідей до практичних занять – **2 год. / 1 заняття**;
- виконання письмових робіт – **1,5 – 2 год. / 1 робота**;
- підготовка до контрольних заходів (тести, письмова контрольна робота) – **4 год. / 1 захід**

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Підготовка усних відповідей до практичних робіт	30	0
2	Виконання письмових самостійних робіт	11	0
3	Підготовка до контрольних заходів	4	0
	<i>Разом</i>	45	0

Засоби діагностики результатів навчання та методів їхнього демонстрування

Методи навчання:

1) на лекційних заняттях:

- лекція;
- пояснення;
- дискусія;
- диспут;
- ілюстрування;
- демонстрація;
- відеометод;
- майстер-клас;
- тренінг.

- 2) на практичних заняттях:
- практична робота;
 - фронтальне опитування;
 - частково-пошуковий метод;
 - спостереження.

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- усні відповіді;
- тестові роботи;
- самостійні роботи;
- контрольна робота.

Форми поточного та підсумкового контролю

Досягнення здобувача оцінюються за 100-бальною системою Університету.

Підсумкова оцінка навчального курсу містить оцінки з поточного контролю та оцінки підсумкового контролю. В кожного компонента своя частка в загальній системі оцінок, де можна набрати від 60 балів до 100 балів. Під компонентом проміжних оцінок розуміються поточні оцінки протягом семестру.

Підсумкова оцінка навчального курсу є сумою проміжних оцінок (усна відповідь, тести, письмові самостійні роботи) (максимально 70 балів) й оцінки за контрольну роботу (максимально 30 балів).

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті, за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на заняттях та набутих практичних навичок під час виконання завдань практичних робіт.

Зарахування кредитів навчального курсу можливо тільки після досягнення результатів, запланованих РПНД, що виражається в одній із позитивних оцінок, передбачених чинним освітнім законодавством.

Форми контролю результатів навчальної діяльності студентів та їхнє оцінювання

Усні відповіді на практичних заняттях	Критерії оцінювання
5	Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення, містить аргументовані висновки з доречним ілюстративним матеріалом, може підкріплюватися коректними цитуваннями думок / поглядів учених.
4	Відповідь в цілому правильна, доволі повна, логічна; допущені несуттєві помилки та неточності у викладенні матеріалу.
3	Відповідь частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована з використанням неправильної / некоректної термінології.
2	Відповідь частково правильна, містить неточності, проте не містить жодних аргументів та ілюстративного матеріалу.
1	Студент доповнює відповідь колеги по академічній групі.
0	Студент не дає відповіді чи його відповідь містить значну кількість суттєвих помилок, не обґрунтована.
	<i>Максимальна оцінка студента за цей компонент програми 40 балів (8</i>

	відповідей по 5 балів).
--	-------------------------

Самостійна (письмова) робота	Критерії оцінювання
5	Студент правильно виконує завдання в установлений термін, презентує аналітику різних наукових джерел, підбирає доречний ілюстративний матеріал, здійснює коректні та доцільні цитування.
4	Студент правильно виконує завдання в установлений термін, презентує аналітику різних наукових джерел, допускається незначних помилок у добірці ілюстративного матеріалу, проте здійснює коректні та доцільні цитування.
3	Студент виконує роботу з порушенням встановленого часу для цього виду роботи; дає в цілому правильну відповідь, але поверхнево чи з певними неточностями, подає недоцільні цитування та недоречні ілюстрації.
2	Студент виконує роботу з порушенням встановленого часу для цього виду роботи; дає в цілому правильну відповідь, але не презентує аналітику різних наукових джерел, не підбирає доречний ілюстративний матеріал, не наводить коректні та доцільні цитування.
1	Студент виконує роботу з допомоги викладача.
0	Студент не виконує роботи.
	Максимальна оцінка студента за цей компонент програми 10 балів (2 роботи по 5 балів).

Контрольна (письмова) робота	Критерії оцінювання
ДФН 25-30	Робота виконана в установлений термін без змістових помилок (завдання I, II та III рівнів складності) та з повною аналітикою мовних рівнів запропонованих для наукової обсервації фрагментів текстів. Бал знижується в разі наявності орфографічних помилок.
ДФН 19-24	Робота виконана в установлений термін із повною та правильною аналітикою мовних рівнів запропонованих для наукової обсервації фрагментів текстів, проте містить певні неточності в поясненні термінів помилок (завдання II рівня складності). Бал знижується в разі наявності орфографічних, лексичних, пунктуаційних і стилістичних помилок.
ДФН 13-18	Робота виконана в установлений термін з огріхами в аналітиці мовних рівнів запропонованих для наукової обсервації фрагментів текстів, проте безпомилково виконано завдання I та II рівнів складності. Бал знижується в разі наявності орфографічних, лексичних, пунктуаційних і стилістичних помилок.
ДФН 8-12	Робота виконана з порушенням встановлених термінів і з неточностями у формулюванні дефініцій термінів (II рівень складності) та значними огріхами в аналітиці мовних рівнів запропонованих для наукової обсервації фрагментів текстів (III рівень складності). Бал знижується в разі наявності орфографічних, лексичних, пунктуаційних і стилістичних помилок.
ДФН 7-1	Робота виконана з порушенням встановлених термінів та містить значну кількість помилок у завданнях усіх рівнів складності або незначну

	кількість помилок у завданнях I та II рівнів складності та відсутності виконання завдань III рівня. Бал знижується в разі наявності орфографічних, лексичних, пунктуаційних і стилістичних помилок.
0	Робота не виконувалася.
	<i>Максимальна оцінка студента за цей компонент програми 30 балів</i>

Форма контролю	Максимальна кількість балів	
	Денна форма	Заочна форма
Усні відповіді на практичних заняттях	8x5 балів = 40 балів	
Письмові самостійні роботи	2x5 балів = 10 балів	
Тестування	2x10 балів = 20 балів	
Контрольна робота	1x30 балів = 30 балів	
Усього	100	

8. Критерії оцінювання результатів навчання

		Денна форма		Заочна форма	
		Вид роботи	Кількість балів	Вид роботи	Кількість балів
ЗМ 1	T1	Відповідь на практичному занятті	5		
	T2	Відповідь на практичному занятті	5		
	T3	Відповідь на практичному занятті	5		
	T4	Відповідь на практичному занятті	5		
		Тест	10		
	T5	Відповідь на практичному занятті	5		
		Самостійна робота	5		
		Тест	10		
	T6	Відповідь на практичному занятті	5		
	T 7	Відповідь на практичному занятті	5		
		Самостійна робота	5		
Контрольна робота			30		
Підсумковий контроль		Іспит	40		
Сума			100		

9. Засоби навчання

Наочним матеріалом для лекційних занять послужить друковано-роздатковий матеріал у вигляді ілюстративних таблиць і опорних схем, презентацій, а також зразки лінгвістичного аналізу текстів.

На практичних заняттях прислужиться використання карток із вправами.

Під час виконання завдань самостійної роботи доцільним стане використання довідників із лінгвістичного та філологічного аналізу текстів, а також комп'ютерних програм із пошуку ключових слів та інших інформаційних-пошукових систем.

10. Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Вступ до мовознавства : навч. посібн. / О. М. Назаренко. Одеса : Фенікс, 2021. 190 с.
2. Вступ до мовознавства: навч. посіб. для здобувачів філологічних спеціальностей закладів вищої освіти / уклад.: Н. С. Безгодова, А. О. Найрулін. Полтава : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2023. 227 с.
3. Галян О. В. Загальне мовознавство: навч.-метод. видання. Луцьк : Вежа-Друк, 2024. 69 с.
4. Кійко Ю.Є., Агапій А.П., Мельник Ю.Й. Вступ до мовознавства : практикум. Чернівці : Чернівецький ун-т, 2021. 176 с.
5. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства : Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. К.: Видавничий центр «Академія», 2001. 368 с.
6. Ктитарова Н. К. Загальне мовознавство. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Дніпродзержинськ : Дніпродзержинський державний технічний університет, 2009. 144с.
7. Супрун Л. В. Загальне мовознавство. Практичні заняття, самостійна робота : навч. посіб. К. : Знання, 2012. 335 с.

Допоміжна література

8. Голубовська І. О., Лучканин С. М., Чемес В. Ф. та ін. Вступ до мовознавства: підручник. К., 2016. 320 с.
9. Греков В. О. Роль лексикографії у навчанні та вдосконаленні навиків перекладу. *Молодий вчений*. № 9 (61). 2018. С. 82–88. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/9/20.pdf>
10. Український правопис. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/%202019.pdf>